

Херсонський державний університет

Схвалено
Вченою радою Херсонського
державного університету
№ 7 від 28.03.2016 р.

Затверджено
Ректор Херсонського
державного університету

В.М. Стратонов
_____ 2016 р.

Освітньо-наукова програма

«Психологія»

підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти – доктор філософії PhD – спеціальності
053 «Психологія»

Освітньо-наукова програма підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти – доктора філософії – спеціальності **053 Психологія** розроблена згідно з вимогами Закону України «Про вищу освіту».

Програма відповідає третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти та восьмому кваліфікаційному рівню за Національною рамкою кваліфікації.

Укладачі програми:

Керівник проектної групи:

Блинова О. Є., доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та соціальної психології Херсонського державного університету.

Проектна група:

1. Яковлєва С. Д., доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри корекційної освіти Херсонського державного університету;

2. Попович І. С., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту Херсонського державного університету.

Рецензенти:

1. Кузікова С. Б., доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

2. Лозова О. М., доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Київського університету імені Бориса Грінченка;

3. Пілецька Л. С., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри соціальної психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

**Структура освітньо-наукової програми
підготовки докторів філософії
з галузі 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальності 053 Психологія**

- 1 Загальна характеристика (спрямованість) освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії з галузі 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія.
- 2 Зміст освітньо-наукової програми
- 3 Мета і завдання освітньо-наукової програми
- 4 Стиль і методика викладання освітніх дисциплін, система оцінювання.
- 5 Науково-дослідницька робота аспіранта
- 6 Асистентська педагогічна практика
- 7 Проміжкові та підсумкова атестації
- 8 Внутрішня та зовнішня система забезпечення якості освітньої та наукової складових підготовки докторів філософії з соціальних наук.
- 9 Результати навчання та науково-дослідницької діяльності аспірантів
- 10 Програмні (загальні та фахові) компетентності випускників аспірантури
- 11 Врахування відповідності запланованих результатів навчальної та наукової діяльності потребам ринку праці та потенційним роботодавцям
- 12 Перспективи працевлаштування випускників аспірантури
- 13 Розподіл змісту освітньо-наукової програми та навчальний час за дисциплінами
- 14 Анотації дисциплін
- 15 Графік виконання індивідуального плану науково-дослідницької роботи аспіранта

1. Загальна характеристика (спрямованість) освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія

Освітньо-наукова програма (ОНП) підготовки докторів філософії з психології поширюється у Херсонському державному університеті.

1.1. Науковий ступінь, який присуджується за умов засвоєння освітньо-наукової програми підготовки аспіранта та успішного захисту кваліфікаційної роботи (дисертації) – доктор філософії з психології.

1.2. Нормативний термін засвоєння освітньо-наукової програми складає 4 роки.

1.3. III (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

1.4. Галузь дослідження (спеціалізація) визначається у відповідності до паспорту спеціальності.

1.5. Вимоги до рівня підготовки, який є необхідним для засвоєння освітньо-професійної програми підготовки аспірантів зі спеціальності 053 Психологія

1.5.1. Особи, які бажають засвоїти освітньо-наукову програму зі спеціальності 053 Психологія, повинні мати вищу професійну освіту, що підтверджується дипломом спеціаліста або магістра, та зараховуються до аспірантури за результатами складання вступних іспитів на конкурсній основі.

1.5.2. Порядок зарахування до аспірантури та умови конкурсного відбору визначаються чинними Правилами прийому до ХДУ.

1.5.3. Програми вступних іспитів до аспірантури розробляються кафедрами ХДУ, які реалізують освітньо-наукову програму.

Виконання освітньо-наукової програми є необхідною умовою успішної академічної підготовки фахівця кваліфікації доктора філософії з психології за відповідними спеціалізаціями.

Програма встановлює:

– нормативний зміст навчання в Херсонському державному університеті, обсяг та рівень засвоєння знань у процесі підготовки відповідно до вимог освітньо-наукової програми «доктор філософії» в галузі науки 05 Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності 053 Психологія;

– перелік навчальних дисциплін підготовки докторів філософії;

– форму проміжної та підсумкової атестації;

– термін навчання.

2. Зміст освітньо-наукової програми

Освітньо-наукова програма містить у собі навчальний план, анотації до навчальних дисциплін, програму асистентської педагогічної практики, що забезпечують реалізацію мети та завдань програми. На основі освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 053 Психологія аспірантом сумісно з науковим керівником складається індивідуальний план аспіранта.

Освітньо-наукова програма аспірантури Херсонського державного університету включає чотири складові, що передбачають набуття аспірантом таких компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій:

1) Здобути глибинні знання зі спеціальності, за якою аспірант проводить дослідження, зокрема, засвоїти основні концепції, розуміти теоретичні та практичні проблеми, історію розвитку та сучасний стан наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку (30 кредитів ЄКТС).

2) Оволодіти загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального кругозору (4 кредити ЄКТС).

3) Набути універсальні якості дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення наукового дослідження (9 кредитів ЄКТС).

4) Здобути мовні компетентності, достатні для представлення та обговорення своїх наукових результатів іноземною мовою (англійською або іншою) в усній та письмовій формах, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності (7 кредитів).

Наукова (дослідницька) складова забезпечує відповідний освітньо-науковий рівень, необхідний для здійснення самостійної науково-дослідницької діяльності:

- науково-дослідну роботу аспіранта;
- підготовку до захисту на здобуття ступеня вищої освіти – доктор філософії з психології.

Розподіл змісту освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії та максимальний навчальний час за циклами наведено у табл. 1.

Таблиця 1

№	Цикли дисциплін	Навчальних годин	Кредитів
1.	Професійна теоретична підготовка	1500	50
1.1.	Нормативні навчальні дисципліни	600	20
1.2.	Дисципліни спеціальності 053 Психологія	270	9
1.3.	Дисципліни вільного вибору аспіранта	450	15
1.4.	Асистентська практика аспіранта	180	6
3.	Науково-дослідницька робота	X	X
4.	Підготовка та захист дисертаційної роботи	X	X
Разом		1500	50

Нормативний зміст освітньо-професійної програми

1. Система знань у вигляді переліку дисциплін з мінімальною кількістю навчальних годин/кредитів їх вивчення.

2. Анотація цих дисциплін, що складаються зі змістовних модулів.

3. Присвоєння кваліфікації «доктор філософії з психології» у галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» здійснюється після складання комплексного підсумкового іспиту за фахом та захисту дисертаційної роботи доктора філософії.

4. Вибіркова частина освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії складається з дисциплін спеціальності 053 Психологія та дисциплін вільного вибору аспіранта відповідно до навчального плану.

5. Університет має право у встановленому порядку змінювати назви навчальних дисциплін.

Підсумкова атестація аспіранта. Атестація здійснюється на підставі оцінки рівня професійних знань, умінь та навичок випускників, передбачених освітньо-науковою програмою підготовки доктора філософії з психології з використанням методів комплексної діагностики: складання комплексного підсумкового іспиту з психології та захисту дисертаційної роботи доктора філософії.

Присвоєння наукового звання доктор філософії з психології здійснює Спеціалізована вчена рада відповідного наукового спрямування.

3. Мета і завдання освітньо-наукової програми

Мета освітньо-наукової програми – підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, які здатні до інноваційної діяльності у сфері науки, освіти, культури, управління тощо.

Основними **завданнями** підготовки аспіранта є:

- оволодіння методологією наукового пізнання;
- формування навичок самостійної науково-дослідної та педагогічної діяльності;
- поглиблене вивчення теоретичних та методологічних основ психології;
- вдосконалення філософської підготовки, орієнтованої на професійну діяльність;
- вдосконалення знань іноземної мови для використання у науковій та професійній діяльності;
- формування компетентностей, що є необхідними для успішної науково-педагогічної роботи в даній галузі;
- формування вмінь та навичок застосування засобів сучасних інформаційних та комунікаційних технологій у науково-дослідницькій та педагогічній діяльності;
- оволодіння загальнонауковими методами системного, функціонального та статистичного аналізу;
- вдосконалення знань іноземної мови, в тому числі для застосування у професійній діяльності.

4. Стиль і методика викладання освітніх дисциплін, система оцінювання

У викладанні навчальних дисциплін буде застосовано проблемно-орієнтований стиль викладання та викладання, засноване на дослідженні. Проблемність у викладанні спонукає суб'єкта пізнавальної діяльності збагачувати знання, орієнтація у викладанні на дослідження стимулює аспіранта до самостійного аналітичного пошуку та наукового обґрунтування відповідей на проблемні питання.

Підходи до викладання та навчання.

Стиль навчання. Базується на активному навчанні, передусім на індивідуальному масштабному дослідницькому проекті, який ретельно контролюється, надаючи певну відповідальність досліднику на початковому етапі за вибір методу, предмету та організацію часу. Зазвичай форма навчання за програмою є стаціонарною, та можливо поєднати заочне навчання з роботою.

Навчання організується у навчальних групах за розкладом у такій системі: лекція, семінар/практичні заняття/групове та індивідуальне завдання тощо. Систематичне здійснення поточного та проміжкового контролю знань дає змогу через систему зворотного

зв'язку (від слухача до викладача) оперативно вносити до навчального процесу необхідні корективи.

Система оцінювання. Оцінювання науково-дослідницької роботи аспіранта та навчальних дисциплін освітньо-наукової програми, які внесено до навчального плану підготовки докторів філософії зі спеціальності 053 Психологія, відбувається згідно з результатами захисту науково-дослідницьких проєктів (колоквиумів) та форм контролю, які передбачено навчальним планом. Загальна оцінка формується на основі результатів оцінювання, що відбувається на регулярній основі три рази на рік (колоквиуми першого року присвячені плану дослідження та навчання; колоквиуми другого року – на результатах дослідження та іншому навчанні; третій рік – на аналізі та письмовій обробці результатів. Остаточне оцінювання та вручення диплома має вигляд відкритого захисту дисертації на здобуття ступеня вищої освіти «доктор філософії з психології».

Перевірка знань здійснюється з метою одержання зворотної інформації про зміст і характер досягнення аспірантів у навчальному процесі, а також про успішність викладання.

Перевірка може здійснюватися в усній, письмовій та практичних формах. Об'єктом оцінювання можуть виступати: результати написання тестових, ситуаційних, розрахунково-аналітичних, творчих завдань; реферативні доповіді, есе, доповнення, участь у дискусії тощо.

Оцінювання виконаних завдань і відповідей здійснюється з дотриманням таких принципів: індивідуальний характер перевірки та оцінювання знань; систематичність; диференційованість; об'єктивність; умотивованість оцінок; вимогливість та єдність вимог.

Підготовка фахівців освітньо-наукового ступеня доктора філософії з психології буде здійснюватися шляхом поєднання традиційних методик навчання та сучасних педагогічних технологій, таких як інформаційні технології, інтерактивні та дослідницькі методики, навчання за технологією тренінгу.

5. Науково-дослідницька робота аспіранта

Підготовка дисертації до захисту на здобуття ступеня вищої освіти «доктор філософії з психології» включає оформлення дисертаційної роботи та її представлення на розширеному засіданні кафедри, з подальшим поданням до спеціалізованої вченої ради по захисту дисертацій на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії з психології.

Вимоги до науково-дослідницької роботи аспіранта.

Науково-дослідницька частина програми має:

- відповідати основній проблематиці наукової спеціальності, за якою захищається кандидатська дисертація;
- бути актуальною, містити наукову новизну та практичну значущість;
- ґрунтуватися на сучасних теоретичних, методичних та технологічних досягненнях вітчизняної та зарубіжної теорії та практики;
- застосовувати сучасну методику наукового дослідження;
- базуватися на сучасних методах обробки та інтерпретації даних засобами інформаційних та комунікаційних технологій;
- виконуватись у відповідності до розділів, узгоджених наукових положень, які захищаються у кандидатській дисертації.

Результати науково-дослідницької роботи наприкінці кожного навчального року оформлюються аспірантом у вигляді стислого звіту.

Кінцевим підсумком науково-дослідної роботи аспіранта є дисертація.

Основні результати дисертації мають бути представлені у п'яти наукових публікаціях у фахових вітчизняних чи зарубіжних виданнях, які внесено до міжнародних наукометричних баз, а також на міжнародних наукових конференціях.

Науково-дослідницька робота аспіранта здійснюється під керівництвом наукового керівника, умовно може бути розділена на підготовчий та основний етапи та включає наступні види діяльності.

На підготовчому етапі аспірант:

1. Обирає тему наукового дослідження та обґрунтовує актуальність обраної теми дослідження. Здійснює перегляд каталогів захищених дисертацій і знайомиться з вже виконаними на кафедрі дисертаційними роботами. Опрацьовує новітні результати досліджень в обраній та суміжних сферах науки. Ознайомлюється з аналітичними оглядами і статтями у фахових виданнях, проводить консультації з фахівцями з метою виявлення маловивчених наукових проблем і питань, що є актуальними. Вивчає та аналізує основні підходи та позиції наукових шкіл і течій у вирішенні досліджуваної проблеми; уточнює термінологію в обраній галузі знань. Здійснює пошук літературних джерел з обраної теми. Формулює наукові завдання.

2. Проводить планування дисертаційної роботи, формулює індивідуальний та робочий план аспіранта.

3. Уточнює постановку цілей і завдань дисертаційної роботи, об'єкт і предмет наукового дослідження.

4. Обирає та обґрунтовує методи (методику) проведення дослідження.

5. Здійснює опис процесу наукового дослідження (дизайну дослідження) у дисертаційній роботі шляхом формування плану-проспекту, який являє собою реферативний виклад питань та способів їх вирішення, за якими надалі буде систематизуватися весь зібраний фактичний матеріал.

На основному етапі реалізації науково-дослідницької роботи аспірант:

1. Проводить науково-дослідницькі роботи відповідно до профілю ОНП аспірантури з використанням знання з фундаментальних та прикладних дисциплін, які викладаються за програмою. Займається науковою роботою з виконання теоретичної та практичної частини дослідження.

2. Аналізує та узагальнює результати наукового дослідження на основі сучасних підходів, міждисциплінарного знання, застосування наукових методологічних принципів та методичних прийомів дослідження, використання в дослідженні тематичних інформаційних ресурсів, провідного вітчизняного і зарубіжного досвіду з тематики дослідження.

3. Проводить апробацію результатів наукових досліджень шляхом участі у наукових конференціях (з опублікуванням тез доповіді): у міжнародних та зарубіжних конференціях; у всеукраїнських конференціях; у регіональних та міжвузівських конференціях, у наукових семінарах кафедри та факультету. Бере участь у конкурсах заявок на фінансування наукових робіт та у конкурсах наукових робіт.

4. Залучається до виконання держбюджетної та / або госпдоговірної тематики в рамках державних, міжвузівських або університетських програм, а також індивідуальних планів кафедри.

5. Займається проведенням досліджень та підготовкою дисертаційної роботи, формулюванням висновків дисертаційної роботи.

6. Здійснює оцінку отриманих результатів, які обговорюються на засіданні кафедри.

7. Проходить попередню експертизу дисертації на кафедрі із залученням не менше 3-х експертів за темою дисертації (форма передзахисту).

8. Оформлює текст дисертації та автореферату.

9. Надає розробки, отримані в дисертаційному дослідженні, для практичного використання та впровадження результатів дослідження у діяльності дослідницьких та академічних інституцій, органів державного управління, бізнесу, неприбуткових організацій, про що отримує довідки про впровадження.

10. Захищає дисертацію у спеціалізованій вченій раді.

Науково-дослідна робота вважається завершеною, якщо аспіранти:

– підготували дисертаційне дослідження, яке містить наукову новизну, є актуальним, має практичну значущість, дисертація рекомендована кафедрою до захисту;

– опублікували за темою дисертації не менше 5-ти статей у фахових виданнях, з яких не менше як 1 стаття має бути опублікована у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз;

– мають апробацію результатів дисертаційного дослідження (не менше 3-х публікацій тез доповідей на наукових конференціях) та брали участь в роботі вітчизняних та міжнародних конференцій, семінарів (хоча б одна з яких – за кордоном).

6. Асистентська педагогічна практика

Асистентська практика є невід'ємною частиною процесу підготовки докторів філософії зі спеціальності 053 Психологія, яка проводиться для аспірантів на основі здобутого рівня вищої освіти «магістр».

Асистентська практика для підготовки докторів філософії зі спеціальності 053 Психологія є одним із засобів успішної підготовки аспірантів до роботи викладача психології. Практика проводиться в умовах максимально наближених до реальної професійної діяльності і є ланкою практичного засвоєння професії.

Основна мета практики – здобуття аспірантами навичок практичної діяльності та їх підготовка до виконання функцій викладача психології.

У процесі практики перед аспірантами ставляться наступні **завдання**:

- поглиблення й закріплення у виробничих умовах теоретичних знань зі спеціальних дисциплін, застосування їх у вирішенні конкретних завдань практики;

- оволодіння методикою розробки навчально-методичних матеріалів, призначених для використання при підготовці фахівців РВО «бакалавр», «магістр»;

- формування практичних умінь і навичок для виконання професійних завдань та обов'язків інноваційного характеру у якості асистента;

- вивчення передового практичного досвіду;

- вироблення умінь організації основних форм навчання у вищій школі, застосування сучасних технологій і методів, що сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів;

- формування умінь педагогічного спілкування зі студентською аудиторією;

- виховання морально-етичних якостей викладача, індивідуального стилю професійної діяльності, потреби у саморозвитку;

- вироблення творчого, дослідницького підходу до майбутньої професійної діяльності;

- апробація матеріалів дисертаційної роботи при викладанні курсів психології у вищому навчальному закладі.

Зміст асистентської практики логічно пов'язаний зі змістовним компонентом навчальних програм, відповідає вимогам основної бази практики – вищого навчального закладу, Херсонського державного університету.

Компетентності:

Здатність і готовність до:

- самостійного оволодіння новими методами дослідження, до зміни наукового й науково-практичного профілю своєї професійної діяльності, до зміни соціокультурних умов діяльності;
- активного спілкування в науковій, виробничій і соціально-суспільній сферах діяльності;
- обґрунтування гіпотез і постановці завдань дослідження в певній області психології;
- розробки програм дослідження (теоретичного, емпіричного) і їхнього методичного забезпечення з використанням новітніх засобів;
- виявлення специфіки психічного функціонування людини в нормі й патології з урахуванням особливостей вікових етапів, криз розвитку, факторів ризику, приналежності до гендерної, етнічної, професійної й іншої соціальної груп;
- оволодіння навичками аналізу своєї діяльності як професійного психолога й умінню застосовувати методи емоційної й когнітивної регуляції (для оптимізації) власної діяльності й психічного стану;
- підготовки наукових звітів, оглядів, публікацій за результатами проведених досліджень;
- діагностики, експертизи й корекції психологічних властивостей і станів, характеристик психічних процесів, різних видів діяльності індивідів і груп на основі інноваційних розробок;
- створення ефективних програм, спрямованих на попередження відхилень у соціальному й особистісному статусі й розвитку, а також професійних ризиків у різних видах діяльності;
- організації роботи психологічної служби в певній сфері діяльності суспільства;
- установлення творчих і професійних контактів із психологічними й непсихологічними організаціями й службами.

Програмні результати навчання

Аспірант має знати:

- основні питання в області загальної, вікової, соціальної психології, психології праці, психодіагностики, психології керування й ін. основних областей психологічної думки;
- існуючі технології практичної діяльності в певній області психології;
- основні особливості структури психологічного спостереження;
- форми й методи організації діагностичної роботи; – документацію установи й порядок її ведення.

Аспірант має вміти:

- застосовувати знання за теоретичними курсами для проведення психологічного (діагностичного) обстеження з використанням стандартизованого інструментарію, включаючи первинну обробку результатів;
- аналізувати пророблену роботу й на основі цього робити висновки;

- представляти підсумки проробленої роботи у вигляді звітів, оформлених відповідно до наявних вимог;
- навички роботи з документацією психолога;
- навички використання різноманітного інструментарію для проведення діагностичної роботи;
- навички консультативного спілкування;
- уміння аналізувати власну діяльність, професійною рефлексією;
- уміння опису структури діяльності професіонала в рамках певної сфери (психологічного портрета професіонала);
- навички здійснення стандартних базових процедур надання індивідові, групі, організації психологічної допомоги з використанням традиційних методів і технологій;
- навички проведення робіт з кадровим складом з метою відбору кадрів і створення психологічного клімату, що сприяє оптимізації виробничого процесу.

Зміст практики

Під час асистентської практики аспіранти повинні виконати роботу, яка складається з чотирьох модулів і передбачає наступні її види:

Перелік основних видів навчальної роботи

- проведення семінарського та практичного (або лабораторного) занять для студентів 1-2 курсів з навчальних курсів;
- проведення консультацій з навчального предмету;
- проведення індивідуальних занять зі студентами 1-2 курсів;
- перевірка контрольних робіт, що передбачені навчальним планом;
- оформлення 1 відгуку на заняття, що було проведене провідним викладачем кафедри, та 1 відгуку на відвідане заняття, що було проведене іншим аспірантом.

Перелік основних видів методичної роботи

- ознайомлення з навчальними планами і робочими навчальними програмами дисциплін відповідних напрямів підготовки;
- підготовка навчально-методичних матеріалів до семінарських, практичних лабораторних занять і самостійної роботи студентів (розробка планів проведення семінарського та практичного або лабораторного занять);
- складання завдань для проведення модульного та підсумкового контролю за однією дисципліною, тестових завдань для проведення поточного контролю.

Перелік основних видів наукової роботи

- систематизація теоретичних знань для якісного виконання поставленої у темі дисертаційної роботи науково-практичної задачі;
- розробка і впровадження інноваційних форм, методів і технологій навчання;
- підготовка до друку наукової статті;
- підготовка доповіді або виступу на методичних семінарах, наукових конференціях.

Перелік основних видів організаційної роботи:

- ознайомлення з планом організаційно-виховної роботи факультету, кафедри зі спеціальності;
- участь у виховній роботі в студентському колективі;
- проведення кураторської години за визначеною тематикою;
- ознайомлення з правилами оформлення виробничої документації.

Загальна форма звітності аспірантів за асистентську практику – це подання оформленого відповідним чином звіту з характеристикою й оцінкою роботи аспіранта та інших документів, що визначено у робочій програмі.

7. Проміжкова та підсумкова атестації

У процесі підготовки докторів філософії використовують дві форми атестації: проміжкова та підсумкова. Відповідно до діючих нормативно-правових документів Міністерства освіти і науки України підсумкова атестація аспірантів, які завершують навчання за освітньо-науковими програмами доктора філософії, є обов'язковою.

Метою проміжкової атестації є контроль за виконанням індивідуального плану аспіранта за усіма складовими, передбаченими навчальним планом. Проміжкова атестація включає:

1. Атестацію за теоретичною частиною, що передбачає складання заліків та іспитів відповідно до навчального плану підготовки докторів філософії з психології. Проміжкова атестація за теоретичною частиною, де передбачені екзамени, проводиться екзаменаційною комісією після повного виконання програми освітньо-кваліфікаційного рівня доктора філософії з метою встановлення фактичної відповідності рівня теоретичної підготовки вимогам загальних та фахових компетентностей випускників аспірантури.

2. Науково-дослідницька частина, відповідно до начального плану, передбачає проведення поточної атестації аспірантів раз на рік. Метою проміжкової атестації є контроль за виконанням індивідуального плану науково-дослідницького пошуку та дотриманням графіку підготовки результатів науково-дослідницької роботи.

3. Практична частина, відповідно до начального плану, передбачає проведення асистентської педагогічної практики. Метою проміжкової атестації за практичною складовою є контроль за виконанням індивідуального плану та набуття аспірантом професійних навичок та вмінь на посаді викладача. Атестація за практичним модулем здійснюється на підставі висновків комісії з проведення захисту асистентської педагогічної практики.

Метою підсумкової атестації є встановлення фактичної відповідності рівня освітньо-наукової підготовки випускників аспірантури вимогам до доктора філософії з психології. Підсумкова атестація здійснюється за двома напрямками:

1. Оцінювання рівня теоретичної фахової підготовки передбачає складання комплексного підсумкового екзамену. Програма комплексного екзамену буде включати обов'язкову і варіативну частини.

Комплексний кваліфікаційний іспит складається з виконання завдань різних типів: теоретичне завдання; аналітичне завдання, методологічне завдання:

– теоретичне завдання передбачає письмову відповідь на теоретичні питання, що стосуються історії та сучасних проблем розвитку психологічної науки, що дає можливість оцінити теоретичний рівень професійної підготовки за спеціальністю;

– прикладне завдання – це письмове розв'язання комплексної психодіагностичної, психоконсультативної або психокорекційної ситуації, в межах чітко окресленої проблеми, за результатами формується розгорнуте психологічне заключення (відповідно до напряму дослідження).

– методологічне завдання передбачає визначення та обґрунтування методологічних засад проведення дослідження за запропонованою темою, визначення логічної процедури дослідження.

2. Встановлення відповідності рівня науково-дослідницької підготовки вимогам, що висуваються до доктора філософії з психології, передбачає проведення прилюдного захисту результатів науково-дослідницької роботи, які представлені у вигляді дисертаційної роботи. Підсумкову атестацію здійснює Спеціалізована Вчена рада, склад якої затверджено Міністерством освіти і науки України на підставі чинних нормативно-правових документів. Нормативною формою підсумкової атестації є захист дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії з психології.

На підсумковій атестації оцінюється повний обсяг виконаних робіт та їх відповідність вимогам успішного завершення докторської програми.

На виконання дисертаційної роботи доктора філософії за спеціальністю покладається основна **дослідницька та фахова кваліфікаційна функція**, яка виражається у здатності пошукувача ступеня доктора філософії вести самостійний науковий пошук, вирішувати прикладні наукові завдання і здійснювати їхнє наукове узагальнення у вигляді власного внеску у розвиток сучасної психологічної науки і практики. Вона являє собою результат самостійної наукової роботи аспіранта і має статус інтелектуального продукту на правах рукопису.

Підсумкова атестація аспірантів, що повністю виконали ОНП підготовки докторів філософії в аспірантурі завершується присвоєнням академічної кваліфікації «доктор філософії з психології» та врученням диплому встановленого зразка про рівень освіти та кваліфікацію.

8. Внутрішня та зовнішня система забезпечення якості освітньої та наукової складових підготовки докторів філософії з соціальних наук.

З метою забезпечення якості освітньої та наукової складових підготовки докторів філософії в аспірантурі передбачається впровадження і реалізація комплексної системи, що поєднує взаємопов'язану сукупність як внутрішніх, так і зовнішніх елементів:

– публікація наукових статей з обраної проблематики дослідження, що відображають результати наукових пошуків аспіранта та написані згідно з вимогами ДАК України; публікація статей у провідних українських та зарубіжних виданнях, що включені до Міжнародних наукометричних баз даних (ПІНЦ, Index Copernicus, Web of Science, Scopus та ін.) та мають високе поточне значення Імпакт-фактору, засвідчують відповідний рівень та актуальність виконаних досліджень;

– поглиблення теоретичних знань у галузі знань «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 Психологія та набуття практичних навичок та вмій під час вивчення навчальних дисциплін уможлиблює підвищення якості власних наукових досліджень аспіранта, а також передбачає обов'язкові публікації тематичних статей за проблематикою його дослідження, що включають елементи дослідницьких та комунікаційних компетентностей, одержаних під час вивчення зазначених дисциплін тощо;

– проведення власних аналітичних досліджень є підґрунтям забезпечення якісної складової одержання наукових результатів, що будуть покладені в основу підготовки дисертації, зокрема при виконанні відповідного етапу комплексної науково-дослідної держбюджетної теми відповідної кафедри;

– апробація результатів науково-дослідницької роботи під час проведення всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій за відповідними тематиками, обговорення матеріалів дослідження на наукових та науково-методичних семінарах і круглих столах із залученням провідних фахівців зі спеціальності, опублікування тез виступів і написання статей за напрямом дисертаційної роботи (відповідно до чинних вимог, затверджених МОН України, має бути опубліковано не менше 5 статей у фахових виданнях, у тому числі одна стаття у науковому журналі, який включено до Міжнародних наукометричних баз даних, а також не менше 3-х публікацій тез виступів на конференціях);

– зовнішнє рецензування і конкурсний відбір статей до друку, що здійснюють провідні фахові видання, у тому числі – що видаються на факультеті психології, історії та соціології ХДУ, а також наукові журнали, які включені до Міжнародних наукометричних баз даних, що забезпечує реалізацію принципів впровадження системи якісної перевірки наукового рівня виконаних досліджень, обґрунтованості зроблених висновків та авторських пропозицій щодо вирішення наявних проблем;

– перевірка наукових статей та дисертаційної роботи на наявність плагіату забезпечує дотримання стандартів і вимог щодо самостійності виконання наукового дослідження, індивідуального внеску у вирішення конкретної наукової задачі, а також у теоретичні і / або експериментальні результати, важливі для розвитку наукової галузі науки тощо;

– підготовка і захист звіту з асистентської педагогічної практики; підведення підсумків практики відбувається відкрито на підсумковій конференції перед членами комісії. За результатами попередньої перевірки звіту готується загальний відзив і визначається його відповідність затвердженим вимогам, звіт рекомендується до захисту перед комісією. Підсумкова оцінка визначається з урахуванням своєчасності подання необхідних документів, якості підготовленого звіту, загального відзиву. Підсумки асистентської педагогічної практики обговорюються на засіданнях кафедр, а загальні підсумки практики підводяться на засіданнях Вченої ради факультету;

– проміжна та підсумкова атестації аспірантів. Під час вивчення навчальних дисциплін перевірка засвоєних знань і успішності аспірантів здійснюється із використанням модульно-рейтингової системи оцінювання. Усі екзамени проводяться у формі письмових робіт, які містять завдання, що логічно врівноважують теоретичну і практичну частину іспиту. За результатами попередньої експертизи загального стану і готовності до захисту дисертаційної роботи приймається рішення про допуск аспіранта до складання комплексного підсумкового іспиту зі спеціальності, який обов'язково містить декілька нормативних модулів, а також варіативний модуль (відповідно до напрямку дослідження). Підсумкова атестація передбачає прилюдний захист дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії; присвоєння вченого звання доктор філософії з психології здійснює відповідна Спеціалізована вчена рада;

– загальний позитивний висновок щодо дисертації засвідчує, що вона має теоретичну та практичну цінність, виконана на належному рівні, являє собою закінчене самостійне наукове дослідження, в якому одержано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу суттєвого значення для певної галузі науки; або в якому отримані нові науково обґрунтовані теоретичні і (чи) експериментальні результати, що в сукупності є суттєвими для розвитку конкретного напрямку певної галузі науки.

9. Результати навчання та науково-дослідницької діяльності аспірантів

Когнітивні уміння та навички з предметної області:

1. навички репрезентації основних теорій, концепцій, закономірностей, фактів, пов'язаних з визначеним предметом знань;
2. уміння продемонструвати знання у предметній галузі;
3. уміння застосувати знання для розв'язання якісних та кількісних завдань відповідно до предмету;
4. навички обробки даних, пов'язаних з інформацією та психологічними даними;
5. навички оцінювання, інтерпретації, аналізу й синтезу інформації та даних;
6. уміння визначати та застосовувати результати наукових досліджень у практичній діяльності;
7. навички презентації теоретичного та емпіричного матеріалу для фахівців та нефахівців;
8. уміння аргументувати результати теоретичних та прикладних досліджень письмово/усно для проінформованої аудиторії;
9. навички формулювати поняття, виокремлювати головні положення теоретичних парадигм, співвідносити їх з іншими;

Знання з предметної області

1. знати історію, методологію розвитку сучасної української та світової науки і практики.
2. знати теоретичні основи загальної психології, особливості функціонування вищих психічних процесів.
3. знати методи, вимоги та методики планування, проведення психологічних досліджень.
4. знати системну будову і структурно-функціональну організацію психічної діяльності, методологію та феноменологію наукового дослідження.
5. знати структуру та зміст освітніх програм.
6. знати проблематику і феноменологію психології.
7. знати закономірності функціонування психіки в онтогенезі та філогенезі.
8. знати закономірності формування та функціонування потребнісно-мотиваційної сфери особистості.
9. знати психологічні закономірності спілкування і взаємодії у групах та механізми міжособистісної комунікації.
10. знати основні психолого-педагогічні закономірності рівневої освіти.
11. знати основні сфери та види діяльності психолога.
12. знати модифікації і адаптації існуючих психодіагностичних технологій науково-дослідницької та практичної діяльності психолога.
13. знати техніки, технології індивідуального та групового консультування.
14. знати основні напрями та школи сучасної психотерапії.
15. знати основні принципи та методи корекційної, розвивальної роботи психолога у різних галузях.
16. знати механізми виникнення, формування та прояву девіацій.
17. знати базове поняття про психіатричні розлади та патодіагностику.
18. знати основні засади здійснення психологічної допомоги.

19. знати використання технік профілактичної роботи.
20. знати найвагоміші досягнення світової та української психологічної думки.

Загальні вміння

1. здатен організувати пошукову діяльність, спрямовану на знаходження необхідної інформації та здійснювати її аналіз та оцінку за різними критеріями;
2. демонструє критичне осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності на межі предметних галузей;
3. може встановлювати адекватні міжособистісні стосунки в різних ситуаціях спілкування;
4. здатен донести власні висновки (обґрунтування, пояснення, розмірковування) до фахівців і нефахівців, зокрема, до осіб, які навчаються;
5. виявляє готовність до спільних форм діяльності з метою досягнення групових цілей;
6. здатний до подальшого навчання, до автономного та самостійного формування програм саморозвитку;
7. здійснює позитивний вплив особистим прикладом на власне соціальне оточення на основі дотримання норм і рекомендацій здорового способу життя;
8. підтримує ціннісні орієнтири гуманістично-орієнтовної «картини світу», в межах якої проводиться визначення пріоритетних напрямків розвитку, обирає методологічних засад дослідження;
9. здійснює підготовку наукових звітів та публікацій за результатами виконаних досліджень, рецензування й редагування наукових і навчально-методичних публікацій;
10. здатний до формулювання обґрунтованих психологічних рекомендацій прикладного профілю на основі отриманих результатів теоретичних і прикладних досліджень.

Практичні навички

Здатність та готовність до:

1. Використання інтерпретаційних технік у прикладній роботі психолога;
2. Здійснення експертної психологічної оцінки клієнта за запитом;
3. Демонстрування володіння різноманітними інтерактивними методами проблемного і програмного навчання;
4. Підтвердження на практиці сформованих вмінь самостійного аналізу та математично-психологічної інтерпретації емпіричних даних дослідження;
5. Формулювання чітких, доцільних запитів рекомендацій для ефективного опрацювання актуальної проблемної області особистості клієнта;
6. Вільного оперування базовими психологічними універсалами та конструктами у прикладній діяльності психолога;
7. Впровадження авторських модифікацій існуючих стандартизованих методів дослідження та корекції особистості;
8. Системного, наукового світогляду з сучасних питань розвитку психологічної науки;
9. Презентації універсальних навичок дослідника (усна та письмова презентація);
10. Демонстрування навичок поетапного планування та проведення індивідуальних та групових форм роботи психолога;
11. Застосування сучасних інформаційних технологій;
12. Вільного володіння іноземною мовою/

10. Програмні (загальні та фахові) компетентності випусників аспірантури

Випускник аспірантури повинен мати наступні загальні компетенції (ЗК):

Інструментальні компетенції:

- здатність до організації та планування заходів науково-дослідницької, педагогічної та практичної діяльності у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування (ЗК-1);
- здатність розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребує оновлення та інтеграції знань, переосмислення накопиченого досвіду, переоцінки своїх можливостей, в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог (ЗК-2);
- готовність використовувати на практиці, в реальних умовах професійної діяльності засвоєні знання, навички і уміння з організації науково-дослідних, науково-практичних, управлінських заходів (ЗК-3);
- здатність організовувати пошукову діяльність, спрямовану на знаходження необхідної інформації, перевірку її надійності та достовірності, здійснювати аналіз та оцінку за різними критеріями інформації, отриманої з різних джерел (ЗК-4);
- готовність до впровадження інновацій в різних сферах професійної діяльності, результатів власної інноваційної діяльності з урахуванням реальних умов, в яких розгортається виробничий або навчальний процес (ЗК-5);
- критичне осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності на межі предметних галузей (ЗК-6);
- здатність застосовувати новітні комп'ютерні технології на різних етапах науково-дослідницької діяльності, для організації дистанційних форм навчання та спілкування, обміну інформацією (ЗК-7);

Міжособистісні компетенції:

- готовність до активного спілкування в науковій, виробничій і соціальній сферах діяльності, до встановлення адекватних міжособистісних стосунків в різних ситуаціях спілкування, до оптимізації умов взаємодії (ЗК-8);
- здатність до використання іноземних мов у професійній діяльності; активна особистісна, професійна та соціальна мобільність (ЗК-9);
- зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків (обґрунтувань, пояснень, розмірковувань) до фахівців і нефахівців, зокрема, до осіб, які навчаються (ЗК-10);
- здатність працювати в міждисциплінарних командах, виявляти готовність до спільних форм діяльності з метою досягнення групових цілей (ЗК-11);
- здатність виявляти толерантність (повагу та позитивне ставлення) до розмаїття культур, форм самовираження й самоздійснення індивідуальності, до несхожості наукових поглядів, методологічних підходів тощо (ЗК-12);

Системні компетенції:

- готовність підвищувати свій інтелектуальний, загальнокультурний, моральний й фізичний рівень розвитку особистості (ЗК-13);
- готовність самостійно оволодівати новими методами дослідження, гнучко адаптуватися до змін умов діяльності через активізацію свого особистісного потенціалу, корекцію науково-практичного профілю своєї професійної діяльності у відповідності до вимог певного профілю професійної компетентності (ЗК-14);
- прийняття відповідальності за свої рішення в рамках професійної компетенції, розробляти декілька варіантів розв'язання складних проблемних ситуацій, прогнозувати

імовірні наслідки (ЗК-15);

- здатність до подальшого навчання, до автономного та самостійного формування програм саморозвитку, обирання адекватних стратегій корекції та розвитку власних здібностей (ЗК-16);

- готовність до позитивного впливу особистим прикладом на власне соціальне оточення на основі дотримання норм і рекомендацій здорового способу життя (ЗК-17);

- використання знань правових і етичних норм при оцінці наслідків своєї професійної діяльності, оцінці стратегічних планів розвитку підприємств, програм та заходів психологічної допомоги (ЗК-18);

- готовність реалізовувати свій творчий потенціал в постановці та вирішенні завдань практики, в розробці психологічного інструментарію та заходів психологічної допомоги, у впровадженні технологій у навчально-виховний процес (ЗК-19);

- готовність проявляти ініціативність, підтримувати командний дух в організаціях, здійснювати арбітраж, медіаторство та примирення конфліктуючих сторін (ЗК-20).

Професійні компетенції (ПК):

у науково-дослідній діяльності:

здатність й готовність до:

- визначення проблемного поля, компетентного вибору тем науково-дослідних і проектних робіт, до самостійної постановки завдань дослідження в певній області психології (ПК-1);

- підтримання ціннісних орієнтирів гуманістично-орієнтовної «картини світу», в межах якої проводиться зіставлення психологічних теорій, визначення пріоритетних напрямків розвитку, обирання методологічних засад дослідження (ПК-2);

- розробки програм дослідження (теоретичного, емпіричного), їх методологічного обґрунтування та методичного забезпечення з використанням новітніх знань та технологій (ПК-3);

- модифікації й адаптації існуючих технологій науково-дослідницької й практичної діяльності в певній галузі психології, розробка психодіагностичного інструментарію, адекватного цілям і контингенту досліджуваних, відповідного вимогам щодо валідності та надійності результатів (ПК-4);

- розробка концептуальних моделей явища, що вивчається, проведення операціоналізації основних змінних, перевірки емпіричної моделі в спеціально організованому дослідженні, інтерпретації отриманих емпіричних закономірностей, узгодження їх з існуючими моделями (ПК-5);

- оволодіння навичками аналізу власної діяльності як професійного психолога, формування цілісного інтегративного уявлення про себе як про фахівця, розробка індивідуальних програм підвищення кваліфікації, оптимізації власної діяльності (ПК-6);

- підготовки наукових звітів та публікацій за результатами виконаних досліджень, рецензування й редагування наукових і навчально-методичних публікацій (ПК-7);

- планування, організації й психологічного супроводу впровадження результатів наукових досліджень в умови реальної професійної, навчальної, суспільної діяльності (ПК-8);

- визначати й пояснювати психологічні механізми формування, функціонування та розвитку психічних явищ, процесів, властивостей, виокремлювати причини та фактори, що диференціюють характер їх індивідуального функціонування та розвитку (ПК-9);

- досліджувати специфіку розвитку психічних явищ в нормі та патології з

урахуванням вікових, статевих, гендерних, професійних, соціальних розбіжностей, криз розвитку та факторів ризику (ПК-10).

у практичній діяльності:

здатність й готовність до:

- постановки прикладних завдань у певній галузі застосування психології, планування й проведення прикладного дослідження в будь-якій галузі (ПК-11);
- розробки індивідуальних програм діагностики, профілактики, корекції та розвитку психологічних властивостей і станів, характеристик психічних процесів, різних форм діяльності індивідів і груп на основі інноваційних розробок (ПК-12);
- впровадження групових програм психогієни, профілактики, корекції та розвитку з метою активізації особистісного потенціалу, посилення працездатності та стресостійкості особистостей, розвитку їх професійних вмінь та здібностей, підвищення рівня їх психологічного благополуччя (ПК-13);
- організувати та здійснювати заходи індивідуального консультування в галузі соціальної, навчальної, політичної та бізнесової діяльності, в сферах інтерперсональних відносин, профорієнтації, планування професійного та особистісного зростання (ПК-14);
- проведення в межах своєї професійної компетенції експертної оцінки умов організації діяльності, засобів міжособистісної взаємодії, відповідності компетентності певної особи висунутим вимогам до посади або виконуваної роботи, здійснення заходів психологічної експертизи на різних етапах розробки та впровадження новітніх технологій в певну область застосування психології (ПК-15);
- формулювання обґрунтованих психологічних рекомендацій прикладного профілю на основі отриманих результатів теоретичних і прикладних досліджень (ПК-16);
- розробки нових засобів впливу на міжособистісні й міжгрупові відносини, стосунки суб'єкта з реальним світом, процес особистісного зростання (ПК-17);
- організації роботи психологічної служби в певній сфері діяльності суспільства (ПК-18);
- виконання математичних та комп'ютерних обчислень, що мають відношення до психічних явищ, використовуючи належне програмне забезпечення та знання, як відображати, аналізувати й інтерпретувати результати (ПК-19).

у педагогічній діяльності:

здатність й готовність :

- здійснювати експертну оцінку прийомів, стратегій, технологій навчально-виховного процесу за критеріями адекватності, оптимальності та ефективності, визначати проблеми організації та впровадження заходів навчально-виховного процесу (ПК-20);
- проводити моніторинг потреб і запитів щодо видів психологічних послуг основних учасників навчально-виховного процесу (ПК-21);
- брати участь в розробці нових програм і вдосконаленні навчальних курсів за психологічними дисциплінами (ПК-22);
- здійснювати підготовку й проведення різних форм організації навчальної діяльності з використанням сучасних методів активного навчання (ПК-23);
- брати участь в проектуванні інноваційних технологій навчання, реалізації їх в реальних умовах навчально-виховного процесу (ПК-24);
- до розвитку і саморозвитку системи професійно необхідних властивостей, комплексу педагогічних здібностей (ПК-25);
- здійснювати керування процесом написання дослідницьких робіт та науковою

діяльністю обдарованої молоді (ПК-26);

- проводити просвітницьку діяльність серед населення з метою підвищення рівня психологічної культури суспільства (ПК-27).

11. Врахування відповідності запланованих результатів навчальної та наукової діяльності потребам ринку праці та потенційним роботодавцям

У зв'язку із зростанням потреби суспільства в отриманні кваліфікованої психологічної допомоги, науковому дослідженні важливих соціально-психологічних феноменів у різних сферах життя особистості та соціальних груп, з боку ринку праці та потенційних роботодавців підвищується зацікавленість до залучення фахівців найвищої кваліфікації, тобто третього освітньо-наукового рівня вищої освіти, якому відповідає ступінь вищої освіти доктора філософії з психології. Вимоги ринку інституціоналізовані у Класифікаторі професій ДК 009:2010, затвердженого Наказом № 327 Держспоживстандарту України від 28.07.2010 р., та Наказом №457 Держспоживстандарту України від 11.10.2010 р., та окреслюють сфери діяльності випускників аспірантури, серед яких діяльність: в галузі вищої освіти (85.4), наукових досліджень та розробок (72), в інших професійних, технічних та наукових видах діяльності (74) – (табл. 3).

Таблиця 3

Класифікація професій, що відповідає ОНП підготовки докторів філософії за спеціальністю «психологія» (фрагмент)

212	Професіонали в галузі психології
2122.1	Наукові співробітники (психологія)
2310	Викладачі університету та інших вищих навчальних закладів
2310.2	Інші викладачі університетів та вищих навчальних закладів

Таким чином, заплановані результати навчальної та наукової підготовки фахівців вищого рівня можуть бути цікаві та затребувані такими суб'єктами ринку праці, потенційними роботодавцями, як:

1. Суб'єкти сфери освіти, зокрема вищі навчальні заклади, – це одні з багатьох потенційних роботодавців, які вимагають від працівників не тільки високого рівня виконавчої дисципліни та ґрунтовної теоретичної бази. Сучасні викладачі – це мобільні, комунікабельні, творчі особистості, які вміють швидко і якісно вирішувати завдання в умовах динамічного середовища, володіють практичними навичками та іноземною мовою, здатні підвищувати свій професійний рівень тощо. Складові вищезначеної освітньо-наукової програми дозволяють сформувати викладача нової генерації, а саме:

- вивчення аспірантом нормативних навчальних дисциплін та дисциплін за вибором забезпечують підвищення професійної майстерності аспірантів у майбутній викладацькій діяльності за спеціальністю в галузі соціальних та поведінкових наук (053 Психологія) та набуття ними додаткових загальних і фахових компетенцій (поглиблення філософської підготовки, що орієнтовані на професійну діяльність та удосконалення професійної іноземної мови);

- проходження асистентської педагогічної практики дає можливість набуття досвіду педагогічної та навчально-методичної роботи у вищих навчальних закладах, розвинути професійно-педагогічні компетентності, оволодіти технологіями проведення навчальних

занять та підготовки навчально-методичних матеріалів за курсами дисциплін, що читаються у вищих навчальних закладах;

- науково-дослідницькі компетентності, набуті в ході здійснення самостійного наукового пошуку, що забезпечуватиме тісний зв'язок сучасної науки і практики з навчальним процесом і дасть можливість підвищити рівень ефективності підготовки сучасного психолога.

2. Для роботодавців, якими є науково-дослідні установи НАПН України, а також науково-дослідні функціональні підрозділи міністерств і відомств затребуваними є фахівці, що володіють глибокими теоретичними знаннями, уміннями та навичками аналізу соціальних процесів, вміють самостійно здійснювати наукові дослідження, отримувати наукові результати, продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми, пов'язані з психологічним аналізом та оцінюванням соціальних явищ та процесів. Науково-дослідницька складова підготовки фахівця вищої кваліфікації дозволяє задовольнити потреби вищезначених роботодавців, а саме через набуття аспірантом фахових компетенцій щодо організації психологічних досліджень; здійснення теоретичних узагальнень, підготовки наукових, аналітичних звітів та наукових публікацій.

3. Затребуваність висококваліфікованих психологів корпоративними і некорпоративними бізнес-структурами, неприбутковими організаціями та органами державного управління та самоуправління. Потреба у фахівцях вищої кваліфікації в галузі соціальних та поведінкових наук (зі спеціальності 053 Психологія) обумовлюється темпами технологічного, соціально-економічного розвитку, які вимагають сьогодні від кандидатів на посади у відповідні структурні підрозділи не лише належної теоретичної та практичної підготовки, здатності мислити аналітично, працювати самостійно і в команді, творчо та на інноваційній основі вирішувати оперативні завдання як у стандартних, так і в нестандартних ситуаціях з використанням останніх досягнень вітчизняної та зарубіжної науки, швидкої реакції на відповідні зміни, але й здатності працювати на випередження. Таких компетентностей набувають аспіранти в рамках теоретичної та практичної підготовки, які навчаються за ОНП підготовки докторів філософії зі спеціальності 053 Психологія, а також в процесі самостійної науково-дослідницької роботи.

12. Перспективи працевлаштування випускників аспірантури.

Результатами виконання ОНП підготовки докторів філософії з психології, присвоєння їм відповідної академічної кваліфікації згідно Класифікатору професій ДК 003:2010, затвердженого Наказом Держспоживстандарту України від 28.07.2010 за № 327 та враховуючи реальні потреби ринку праці випускники аспірантури мають такі перспективи працевлаштування (табл. 4):

12.1. Галузь професійної діяльності випускника.

Галузь професійної діяльності випускників, що засвоїли освітньо-наукову програму, включає рішення професійних завдань в сфері освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, юриспруденції, управління, соціальної допомоги населенню, а також у господарських та суспільних організаціях, адміністративних органах, науково-дослідних та консалтингових організаціях, які надають психологічні послуги фізичним особам та організаціям.

12.2. Об'єкти професійної діяльності випускника.

Об'єктами професійної діяльності випускників, що засвоїли програму аспірантури, є психічні процеси, властивості та стани людини, їх прояви у різних галузях діяльності людини, міжособистісних та соціальних взаємодіях.

12.3. Види професійної діяльності випускника.

Види професійної діяльності, до якої підготовлений випускник, який засвоїв програму аспірантури:

- науково-дослідна діяльність в галузі психологічних наук;
- викладацька діяльність в галузі психологічних наук.

Таблиця 4.

Показник професійних назв робіт за кодами професій, що відповідає ОНП підготовки докторів філософії з психології (фрагмент)

КОД КП	КОД ЗКППТР	ВИПУСК ЄТКД	ВИПУСК ДКХП	ПРОФЕСІЙНА НАЗВА РОБОТИ
2122.1	23667	-		Науковий співробітник (психолог)
2122.1				Науковий співробітник-консультант (психолог)
2310.2	20199	-		Асистент
2310.2	-	-		Викладач вищого навчального закладу

13. Розподіл змісту освітньо-наукової програми та навчальний час за дисциплінами

Таблиця 5

№	Назва навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС
	Обов'язкові навчальні дисципліни	
1.1.	Іноземна мова	7
1.2.	Історія та філософія науки	4
1.3.	Сучасні інформаційні технології в освіті та науці	3
1.4.	Методи наукових досліджень та планування експерименту	3
1.5.	Педагогіка та психологія вищої школи	3
	<i>Разом</i>	20
	Фахові дисципліни галузі науки та наукової спеціальності (053 Психологія)	
2.1.	Методологія наукового психологічного дослідження	3
2.2.	Психологія розвитку в нормі та патології	3
2.3.	Психологічна допомога особистості	3
	<i>Разом</i>	9
	Дисципліни вільного вибору аспіранта	
3.1.	Методологія управління проектами та програмами / Методика роботи з науковим текстом / Друга іноземна мова	3
3.2.	Соціально-психологічні засади мобільності особистості / Актуальні проблеми спеціальної психології	6
3.3.	Сучасні напрями дослідження особистості в психології / Методологічні основи спеціальної психології	6
	<i>Разом</i>	15

	Асистентська практика	6
	Всього	50

Один кредит ЄКТС складає 30 академічних годин.

Дисципліни вільного вибору аспіранта обираються ним із переліку запропонованих Херсонським державним університетом, який реалізує освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії зі спеціальності 053 Психологія.

14. Анотації дисциплін

Іноземна мова.

Мета: розвиток знань, умінь та навичок усіх видів мовлення для опанування такого рівня знань, який забезпечить досягнення необхідної для фахівця комунікативної спроможності у сферах академічного і професійного спілкування в усній та письмовій формах.

Предмет: комунікативна спроможність в усній та писемній іноземній мові.

Зміст курсу: теоретичні засади нормативності іноземної мови та мовлення, форми явища та конструкції характерні для граматики іноземної мови у межах програми, фонетика, орфографія, морфологія, синтаксис та лексичний склад іноземної мови, різні види мовних засобів, характерних для усного та писемного мовлення.

Місце у структурно-логічній схемі: перший та другий рік навчання

Історія та філософія науки

Мета: надання знань з філософії як світогляду людини, або сукупності поглядів на світ у цілому та ставлення людини до цього світу, в розумінні онтологічних, гносеологічних, аксіологічних і соціальних проблем буття.

Предмет: філософські засади розуміння феномену наукового пізнання

Зміст курсу: призначення, зміст і функції філософії в суспільстві; основні напрями, течії та школи в історії філософії; розвиток філософської думки в Україні; сучасна світова філософія; основні форми та динаміка буття; проблема свідомості в філософії; шляхи і способи пізнавального освоєння світу; форми та методи наукового пізнання; соціальна філософія; проблема людини у філософії; глобальні проблеми сучасності.

Місце у структурно-логічній схемі: перший рік навчання

Сучасні інформаційні технології в освіті.

Мета: забезпечення загальної теоретичної підготовки аспірантів, яка слугуватиме основою для їхньої практичної роботи, пов'язаної з викладацькою діяльністю; опанування новітніми інформаційними технологіями у галузі освіти; формування інформаційної культури та готовності аспірантів до майбутньої професійної діяльності в умовах її інформатизації; стимулювання інтелектуальної активності аспірантів, становлення творчої, активної, відповідальної та ініціативної особистості, яка б гармонійно поєднувала у собі духовний, психічний, інтелектуальний та інформаційний розвиток.

Предмет: інформаційні процеси і технології в освітньому та науково-дослідному процесі.

Зміст курсу: Предмет і основні категорії навчальної дисципліни «Сучасні інформаційні технології в освіті». Інформаційно-освітнє середовище. Мережні технології навчання. Навчальний заклад як організаційна структура дистанційного навчання. Технічні і

програмні засоби забезпечення технології дистанційного навчання. Інтеграція педагогічних і інформаційно-комунікаційних технологій. Використання Інтернет-технологій і ресурсів у вищій школі. Інформаційні системи наукового призначення. Системи організації взаємодії міжнародного наукового співробітництва. Наукометричні системи та бази даних.

Місце у структурно-логічній схемі: третій рік навчання

Методи наукових досліджень та планування експерименту

Мета: прищепити науковцям навички оперування категоріально-понятійним апаратом методологічного знання, досягнути засвоєння ними вихідних логічних та логіко-методологічних процедур, що ними користується сучасна наука, перш за все на ґрунті соціально-гуманітарних наук. Ознайомити аспірантів із ідеями видатних представників світової та української методологічної думки; сприяти розумінню ними значення логічного апарату наукового пошуку для підвищення ефективності науки; зорієнтувати студентів щодо актуальних проблем сучасної наукової методології, в тому числі – в соціально-гуманітарному пізнанні. Сформувати у аспірантів вміння з нових дослідницьких позицій формулювати загальну методологічну базу та логіку власного наукового дослідження.

Предмет: наукове мислення, його форми і логіка, наукова творчість.

Зміст курсу: Наука як особлива форма пізнання, сфера культури та соціальний інститут. Наука як вид пізнавальної діяльності та феномен сучасної цивілізації. Поняття наукового пізнання. Научне пізнання як предмет методологічного аналізу. Методологічні засади наукового дослідження. Основні поняття і категорії наукової методології. Методи наукового пізнання. Метод і методологія. Класифікація методів. Метод теоретичних і емпіричних досліджень. Сучасні тлумачення сутності наукової методології та місця в ній логіки. Роль логічних процедур у формуванні і функціонуванні наукового знання. Інформаційна база наукового пізнання. Організація наукового дослідження.

Місце у структурно-логічній схемі: перший рік навчання

Педагогіка та психологія вищої школи.

Мета: формування обізнаності у науковців з основ історії педагогіки та дидактики вищої школи, ознайомлення зі специфікою навчального процесу в Україні та європейських держав, психологічними засадами організації освітнього процесу у вищій школі, підготовка до викладання педагогічних та гуманітарних дисциплін у вищих навчальних закладах. Допомога у засвоєнні теоретичних знань, формуванні вмінь та навичок діяльності викладача вищої школи; підготовка до проходження педагогічної практики.

Предмет: психолого-педагогічні засади педагогічної діяльності у вищій школі.

Зміст курсу: Педагогіка вищої школи як наука, її предмет, завдання та методи науково-педагогічних досліджень. Дидактика вищої школи як наука. Її завдання, основні категорії та принципи. Навчальний процес у вищій школі як система організаційних і дидактичних засобів. Поняття про методи, форми та прийоми навчання у вищій школі. Процес, шляхи і засоби виховання студентської молоді. Особливості розвитку особистості студента. Типологія особистості студента та викладача. Психологія професійної освіти. Психологія діяльності викладача в умовах вищої школи. Психолого-педагогічні особливості студентів як суб'єктів навчання і виховання.

Місце у структурно-логічній схемі: другий рік навчання

Методологія науково-психологічного дослідження.

Мета курсу: сформувати у майбутніх науковців знання про основи методології та методологічні принципи психологічної науки, конкретні методи психологічного дослідження, різні підходи до психологічних досліджень і можливі варіанти інтерпретації їх результатів.

Предмет: методи, методика і методологія науки у системі організації науково-дослідницької діяльності.

Зміст курсу: методологічні основи психологічного дослідження. Понятійний апарат наукового дослідження, його зміст та характеристика. Наукове дослідження як особлива форма пізнавальної діяльності. Типологія методів дослідження. Теоретичні методи дослідження. Вибір та формулювання проблеми дослідження. Джерела проблем психологічних досліджень. Проблематика наукових досліджень психології XXI століття. Об'єкт і предмет наукового дослідження. Психічна реальність як об'єкт психологічного дослідження. Обґрунтування методології дослідження і формування комплексу методик для його проведення. Емпіричні методи наукового дослідження. Етичні засади збору і представлення емпіричних даних. Опрацювання даних. Основні поняття і визначення математичних методів і методів статистичної обробки наукових даних. Структура дослідження: обґрунтування актуальності і визначення теми дослідження, його мети, завдань. Написання наукового звіту: тез, статті, реферату, анотації, кваліфікаційної наукової роботи аспіранта, дисертації. Форми відображення результатів наукового дослідження: повідомлення, доповіді, тези, статті, звіти, розділи до монографій і т.ін. Професійна культура, майстерність, етика дослідника.

Місце у структурно-логічній схемі: перший рік навчання

Психологія розвитку в нормі та патології

Мета курсу: сформувати у науковців-психологів систему знань щодо сутності, механізмів та закономірностей психічного розвитку.

Предмет: закономірності та механізми психічного розвитку в нормі та патології.

Зміст курсу: Психологія розвитку як наука, що вивчає закономірності психічного онтогенезу, формування особистості людини в умовах навчання та виховання. Базові визначення розвитку. Особливості періодів психічного розвитку. Форми, сфери, мета психічного розвитку. Закономірності і динаміка психічного розвитку і формування особистості в онтогенезі. Аналіз теорій психічного розвитку. Механізми психічного розвитку дитини. Провідні види діяльності і психічні новоутворення. Сучасна періодизація психічного розвитку. Характеристика основних досягнень людини в кожному віковому періоді. Психологічні особливості розвитку немовляти. Розвиток психіки в ранньому дитинстві. Особливості психічного розвитку дітей дошкільного віку. Психологічна готовність до навчання. Виникнення внутрішньої позиції школяра. Адаптація до школи дітей 6 і 7 років. Характеристика психічного розвитку у молодшому шкільному віці. Особливості розвитку в підлітковому віці. Теорії підліткової кризи. Поняття юності. Проблема юнацької культури. Потреба смислу життя. Формування світогляду. Психологічні особливості зрілого віку. Середня дорослість, її основні особливості. Динаміка розвитку інтелекту, життєві установки, життєві цінності. Криза середини життя. Самоактуалізація, професіоналізація та розвиток особистості. Пізня дорослість. Старість. Динаміка психофізіологічних функцій. Розвиток мислення. Мудрість, її категорії. Завершення повного життєвого циклу.

Сучасні уявлення про мозкову організацію вищих психічних функцій та основні принципи нейропсихологічної діагностики. Регулюючі системи організму та їх взаємодія. Нервовий механізм регуляції. Вплив нервової системи та механізми їх реалізації. Типи регуляції організму та їх надійність. Структурно-функціональна характеристика нервових клітин. Основні нейрофізіологічні функції нервової системи. Взаємодія структур нервової системи, медіатори та рецептори ЦНС. Рефлекси та розвиток рухових навичок. Нейрофізіологічні механізми відновлення та компенсації втрачених функцій. Вища нервова діяльність та методи її дослідження. Електроенцефалограма дітей. Умовні рефлекси, механізм їх утворення та їх визначення. Типи вищої нервової діяльності. Типологічні варіанти особистості дітей. Аналізатори та пристосувальна поведінка особи. Форми психічної діяльності. Електрофізіологічні кореляти психічної діяльності дітей. Особливості когнітивних процесів в дітей. Порушення гнозису та праксису. Принципи організації поведінкових реакцій.

Клініко-психологічні методи та діагностика локально-органічних уражень мозку. Нейропсихологічні методики та оцінка результатів експериментальних досліджень. Дослідження право- та ліворукості. Дослідження мовлення. Дослідження письма. Дослідження гнозису та праксису. Дослідження стереогнозу та схеми тіла. Апаратні методи дослідження в нейропсихології. Застосування тестових методик для дослідження стану вищої психічної діяльності. Синдроми порушень мовлення та їх діагностика. Синдроми порушень рухової сфери та їх визначення за допомогою нейропсихологічних методик. Порушення сенсорних систем та їх визначення з застосуванням нейрофізіологічних та нейропсихологічних методик діагностики.

Місце у структурно-логічній схемі: другий рік навчання

Психологічна допомога особистості.

Мета курсу: сформувані у аспірантів наукові уявлення про основні особливості, принципи, напрямки, методи надання психологічної допомоги особистості.

Предмет: парадигма психологічної допомоги особистості.

Зміст курсу: Психологічна допомога як сфера діяльності психолога. Психологічна культура. Поняття про психологічну допомогу. Надання першої психологічної допомоги. Специфіка різних видів психологічної допомоги. Принципи надання психологічної допомоги. Теоретичні основи основних напрямів психологічної допомоги. Особливості надання психологічної допомоги щодо вирішення особистісних проблем та поведінки у дитячо-юнацькому віці. Особливості надання психологічної допомоги щодо вирішення особистісних проблем та поведінки у дорослому віці та похилому віці. Особливості застосування та проведення методів групової дискусії, дибріфінгу при наданні групової психологічної допомоги. Корекція пізнавальної діяльності в дитячо-юнацькому віці. Основи психологічної корекції емоційних розладів. Основи психологічної корекції сімейних відносин та дитячо-батьківських стосунків. Основи психологічної корекції порушень соціально-психологічної адаптації. Теоретичні принципи, моделі корекції та особливості складання психокорекційних програм. Напрямки, методи та прийоми надання психологічної допомоги. Специфіка індивідуальної та групової психологічної допомоги особистості. Перевірка ефективності надання психологічної допомоги. Стратегія надання допомоги в екстремальних ситуаціях. Екстренна психологічна допомога при гострому стресовому стані. Подолання стресового стану.

Місце у структурно-логічній схемі: третій рік навчання

Методологія управління проектами та програмами

Мета: формування у аспірантів компетентностей для розробки теоретико-методологічних засад власного дисертаційного дослідження, ознайомлення їх з теоретичними основами та способами організації пізнавального процесу, що характеризують пізнання з погляду його загальних форм, можливостей пізнавальних засобів та механізмів, які зумовлюють логічну послідовність дисертаційного дослідження.

Предмет: розкриття основних положень методології розробки і управління проектами як інструменту планування, вирішення назрілих проблем та виконання завдань, пов'язаних з розвитком людини і суспільства.

Зміст курсу: Поняття проекту. Класифікація проектів. Особливості наукових, освітніх, екологічних проектів. Життєвий цикл проекту. Основні фази життєвого циклу проекту. Розроблення проекту. Методологія розробки, управління та оцінювання проектів. Логічна рамка проекту. Планування: визначення основних компонентів логічної рамки. Форми і джерела фінансування проектів. Форми фінансування проектів. Запровадження проекту. Управління інтеграцією проекту. Моніторинг та оцінювання проекту. Методологія моніторингу проектів. Життєздатність результатів проекту. Основні типи і характеристики результатів проекту.

Місце у структурно-логічній схемі: другий рік навчання

Методика роботи з науковим текстом.

Мета: формування обізнаності науковців із методикою роботи з науковим текстом, розширення уявлення про наукову мову, основні категорії, властивості, структуру, мовні засоби наукового тексту; опанування технологією роботи з науковим текстом, розвиток умінь і навичок мовностилістичного аналізу наукового тексту; допомога аспірантам в досконалому засвоєнні сучасних норм української наукової мови й у застосуванні їх у власних наукових текстах (статтях, монографіях, дисертаціях тощо) на граматичному, орфографічному та лексико-семантичному рівнях; створення якісних наукових текстів тощо.

Предмет: культура писемного наукового мовлення.

Зміст курсу: Наукова мова як комунікативний феномен. Філософія і прагматика. Мовна структура наукового стилю за рівнями. Комунікативно-прагматична специфіка наукових текстів. Робота з науковим текстом. Граматичні і словотвірні норми у структурі сучасного наукового тексту. Лексичні норми у структурі сучасного наукового тексту.

Місце у структурно-логічній схемі: другий рік навчання.

Друга іноземна мова.

Мета: практичне оволодіння іноземною мовою у різних видах мовленнєвої комунікації, що дає можливість: вільно читати оригінальну літературу іноземною мовою з відповідної галузі знань; перекладати і анутовувати інформацію з іншомовних джерел; вести співбесіду іноземною мовою за темами, що пов'язані з науковою роботою аспіранта зі спеціальності.

Предмет: подальший розвиток іншомовної комунікативної компетентності у різних сферах мовленнєвої комунікації.

Зміст курсу : Поняття стиль, принципи поділу на стилі. Науковий стиль та його специфіка. Синтаксис наукового стилю. Термінологічна лексика та способи її утворення. Особливості художнього тексту, його категорії. Етапи аналізу художнього тексту.

Актуалізація мовних одиниць на різних рівнях художнього тексту. Вживання форм інфінітиву після модальних слів. Поняття про форми інфінітиву. Вживання інфінітиву без частки *to*. Синтаксичні функції інфінітиву. Об'єктний та суб'єктний інфінітивний комплекс. Прийменниковий інфінітивний комплекс. Поняття про форми герундія. Категорії часу, стану герундія. Функції герундія в реченні. Особливості вживання герундія в реченні. Утворення предикативних конструкцій з герундієм. Умовний спосіб. Наукові напрями започаткованого дослідження. Проблема дослідження. Тема. Гіпотеза дослідження. Методологія дослідження. Обґрунтування дослідження. Текст роботи. Висновки. Результати експерименту. Анотація. Резюме в авторефераті. Переклад тексту за профілем дисертаційного дослідження. Продукування власного тексту з опорою на профільну терміносистему. Дискусія по тексту. Анотування публіцистичного тексту. Анотування наукового тексту. Складання словника термінологічного апарату за темою наукового дослідження. Висвітлення основних напрямів дисертаційного дослідження (*summary*). Мовна і мовленнєва культура науковця. Мовленнєва поведінка та культура мовлення в типових академічних, професійних, соціально-культурних та соціально-побутових ситуаціях.

Місце у структурно-логічній схемі: другий рік навчання.

Соціально-психологічні засади мобільності особистості

Мета: засвоєння студентами сучасних уявлень про соціальну мобільність особистості як умови успішної адаптації у нестабільному суспільстві.

Предмет: мобільність як соціально-психологічний феномен.

Зміст курсу: Основні поняття, що визначають соціальну мобільність. Основні виміри соціальної стратифікації. Соціальний статус та соціальна роль. Мобільність як соціально-психологічна категорія. Поняття соціальної мобільності. Види соціальної мобільності. Механізми соціальної мобільності. Характеристики соціальної мобільності. Міграційні процеси у сучасному світі. Соціокультурні особливості міграційних процесів (глобалізація, мультикультуралізм). Міграції як складова частина процесу глобалізації. Міграційні процеси у взаємодії культур. Визначення поняття «культура» у психологічному контексті. Культура і психологія.

Ідентичність як соціально-психологічна категорія. Визначення поняття «ідентичність» у різних наукових психологічних школах. Соціальна та особистісна ідентичність.

Соціально-психологічна та психологічна адаптація особистості в інокультурному середовищі. Психологічні основи акультурації. Поняття «культурного шоку» – причини та ознаки. Динаміка перебігу процесу адаптації. Соціально-культурні та психологічні чинники адаптації мігрантів в іноетнічному середовищі. Основні стратегії акультурації. Наслідки культурних контактів для груп та індивідів.

Професійна мобільність особистості як форма прояву її адаптаційних можливостей. Основні чинники професійної мобільності працівників. Розвиток професійної мобільності працівників як цільове завдання керівництва організації. Управління мотивацією працівників з метою розвитку професійної гнучкості та пластичності.

Особистісна мобільність. Значення психологічної гнучкості, пластичності, готовності до активних дій, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, вміння працювати у команді як умови успішної адаптації у нестабільних соціально-економічних умовах. Поняття соціального стереотипу. Визначення особистісної та інтелектуальної гнучкості. Креативність. Активність особистості у самозмінах, саморозвитку та самовдосконаленні.

Місце у структурно-логічній схемі: перший та другий рік навчання.

Сучасні напрями дослідження особистості в соціальній психології.

Мета курсу: визначити специфіку існуючих підходів до розгляду особистості, основні методологічні принципи, на яких вони будуються; довести існування історично-культурної спадкоємності в постановці й вирішенні основних питань пізнання структури, динаміки та типології особистості.

Предмет: уявлення про особистість як соціально-активного суб'єкта власної життєдіяльності.

Зміст курсу: Традиції вивчення особистості в гуманітарній та природничонауковій парадигмах; специфіка розгляду особистості в класичному, неокласичному та постнеокласичному підходах. Основні положення діяльнісного, когнітивного, метакогнітивного, суб'єктного, суб'єктно-вчинкового, компетентнісного, структурного та процесуально-динамічного особистісного підходів. Вклад українських психологів в дослідження особистості (Г. С. Костюк, П. Р. Чамата, С. Д. Максименко, В. А. Роменець, М. Л. Смульсон, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Чепелева та ін.). Основні принципи організації емпіричних наукових досліджень в межах класичної, неокласичної та постнеокласичної парадигм.

Місце у структурно-логічній схемі: другий, третій, четвертий рік навчання.

Актуальні проблеми спеціальної психології.

Мета курсу: сформувати у майбутніх науковців знання, які стосуються сучасних тенденцій теорії і практики спеціальної психології, нових методичних підходів до психодіагностики і психокорекції дітей з особливими потребами.

Предмет: новітні досягнення спеціальної психології, сучасні технології психодіагностики, психокорекції та психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Зміст курсу: Концептуальні джерела спеціальної психології, їх місце у сучасних теоретичних і прикладних розробках. Напрямки наукових досліджень в сучасній спеціальній психології. Аналіз структури дефекту на основі нейропсихологічного підходу. Дослідження психологічних аспектів соціалізації та розвитку особистості дітей з особливими потребами. Розробка наукових підходів до формування компетентності дітей і підлітків з особливими потребами в різних видах діяльності. Актуальні питання теорії і практики спеціальної психології в Україні.

Проблеми психодіагностики дитячого віку на сучасному етапі розвитку спеціальної психології. Поняття про інтегративну психологічну діагностику. Використання уявлень про системність і структуру практики психодіагностики. Поняття про нейропсихологічний підхід до вивчення структури дефекту у корекційній роботі з дітьми з вадами розвитку. Нейропсихологічний склад вищих психічних функцій. Методики нейропсихологічної діагностики. Сучасні підходи до корекції порушень психофізіологічного, психологічного та емоційно-вольового складника та поведінки дітей з порушеннями різних вікових категорій. Система психологічної допомоги дітям і підліткам з особливими потребами. Завдання психологічного супроводу дітей і підлітків з вадами розвитку. Формування соціальної компетентності дітей з тяжкими вадами розвитку різних вікових груп.

Місце у структурно-логічній схемі: перший та другий рік навчання.

Методологічні основи спеціальної психології.

Мета курсу: сформувати у майбутніх науковців знання про основи методології та методологічні принципи психологічної науки, конкретні методи психофізіологічної діагностики, психологічного дослідження, яке формується на основі психофізіологічних даних, різні підходи до психологічних досліджень та інтерпретацію результатів експериментальних досліджень.

Предмет: методи, методика і методологія науки у системі організації науково-дослідницької діяльності дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Зміст дисципліни: методологічні основи спеціального психологічного дослідження. Понятійний апарат наукового дослідження, його зміст та характеристика. Наукове дослідження як особлива форма пізнавальної діяльності. Типологія методів дослідження. Теоретичні методи дослідження. Вибір та формулювання проблеми дослідження. Джерела проблем психологічних досліджень. Проблематика наукових досліджень спеціальної психології ХХІ століття. Об'єкт і предмет наукового дослідження спеціальної психології. Обґрунтування методології дослідження і формування комплексу методик для його проведення. Емпіричні методи наукового дослідження. Етичні засади збору і представлення емпіричних даних. Опрацювання даних. Основні поняття і визначення математичних методів і методів статистичної обробки наукових даних у спеціальній психології, їх відмінність від методів загальної психологічної науки. Структура дослідження: обґрунтування актуальності і визначення теми дослідження, його мети, завдань. Написання наукового звіту: тез, статті, реферату, анотації, кваліфікаційної наукової роботи аспіранта, дисертації. Форми відображення результатів наукового дослідження: повідомлення, доповіді, тези, статті, звіти, розділи до монографій і т. ін. Професійна культура, майстерність, етика дослідника. Етика корекційного педагога та спеціального психолога. Особливості психологічного супроводу осіб з психофізичними порушеннями.

Місце у структурно-логічній схемі: другий, третій, четвертий рік навчання.

15. Графік виконання індивідуального плану науково-дослідницької роботи аспіранта.

Аспірант навчається на основі індивідуального плану роботи, який складається за допомогою наукового керівника.

Індивідуальний план аспіранта складається на весь період навчання та містить наступні розділи:

- індивідуальний навчальний план;
- науково-дослідницьку роботу (тему, напрямок дослідження, терміни і форму звітності);
- практику (програма, база, термін та форма звітності);
- тему дисертації на здобуття ступеня вищої освіти «доктор філософії з психології» з обґрунтуванням та структурою;
- план виконання дисертації;
- план наукових публікацій та стажувань.

Аспірант складає індивідуальний план на основі навчального плану, який містить у собі обов'язкові навчальні дисципліни та дисципліни вільного вибору аспіранта.

Дисципліни за вибором визначаються аспірантом самостійно. Кількість кредитів ЄКТС має бути не меншим, ніж це встановлено чинними документами університету.

Графік виконання індивідуального плану науково-дослідницької роботи аспірантами

Рік навчання	Робота над дисертацією	Публікація статей	Апробація результатів	Впровадження
1 рік навчання				
1 півріччя	Структура роботи. Робота з першоджерелами за темою дисертації	-	-	-
2 півріччя	Формування інформаційної бази дисертаційного дослідження. Написання теоретичної частини дисертаційної роботи.	-	-	-
2 рік навчання				
1 півріччя	Оброблення та аналіз інформаційної бази дослідження	-	1	-
2 півріччя	Робота над емпіричною частиною дисертаційного дослідження. Асистентська педагогічна практика.	1	-	1
3 рік навчання				
1 півріччя	Узагальнення результатів дисертаційного дослідження	1	1	-
2 півріччя	Представлення рукопису дисертації на кафедрі	1	-	1
4 рік навчання				
1 півріччя	Формування висновків і рекомендацій. Закінчення роботи над дисертацією	2	1	1
2 півріччя	Оформлення тексту дисертаційної роботи та подання дисертації до захисту. Проходження процедури захисту дисертації. Захист дисертації.	-	-	-

Обсяг освітньої складової програми – 50 кредитів ЄКТС

Термін навчання – 4 роки